

EU Ruoka-apu

Vähävaraisten avun toimenpideohjelma 2014-2020

Vähävaraisimmille suunnatun
eurooppalaisen avun rahasto (FEAD)

Sisällysluettelo

1 YLEISTIETOA	3
1.1 Rahaston yleisperiaatteet	3
1.2 Tietosuoja	4
1.3 Yhteystiedot	4
2 KUMPPANIORGANISAATIOT	5
2.1 Kumppaniorganisaatioksi hakeminen	5
2.2 Ruokaviraston markkinaosaston asiakasrekisteriin rekisteröityminen	6
3 ELINTARVIKKEIDEN HANKINTA JA MYÖNTÄMINEN KUMPPANIORGANISAATIOILLE	6
3.1 Elintarvikkeiden hankinta	6
3.2 Elintarviketuen hakeminen	6
3.3 Elintarvikkeiden myöntäminen kumppaniorganisaatioille	7
4 ELINTARVIKKEIDEN TOIMITUS KUMPPANIORGANISAATIOILLE	8
4.1 Toimitusten järjestäminen	8
4.2 Elintarvikkeiden kuljetukset	8
4.3 Varastointi	9
5 ELINTARVIKKEIDEN JAKELU VÄHÄVARAISILLE	9
5.1 Vähävaraisimmat henkilöt	10
5.2 Jakelupaikka	10
5.3 Ruokapaketit ja ateriat	10
5.4 Liitännäistoimenpiteet	11
5.5 Kirjanpito ja raportointi	11
5.6 Elintarvikkeiden siirrot jakelupisteiden tai kumppaniorganisaatioiden välillä	12
6 VUOSIKERTOMUS	12
7 TUEN KÄYTÖN VALVONTA	13
8 LOMAKKEET	13

1 YLEISTIETOA

Tämän ohjeen tarkoituksena on kertoa niistä säännöistä, jotka säätelevät vähävaraisimmille suunnatun eurooppalaisen avun rahastosta tuettua ruoka-apua. Ohje pohjautuu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EU) N:o 223/2014 ja komission asettamiin delegoituihin säädöksiin sekä niiden muutoksiin. Näiden lisäksi rahaston toimeenpanoa säätelee Laki alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista (7/2014), Laki alueiden kehittämisen ja rakennerahastohankkeiden rahoittamisesta (8/2014) sekä kansallinen vähävaraisten avun toimenpideohjelma 2014-2020.

1.1 Rahaston yleisperiaatteet

Vähävaraisimmille suunnatun eurooppalaisen avun rahasto korvaa vuosina 1996-2013 Suomessa käytössä olleen EU:n ruoka-apuohjelman yhteisön vähävaraisimmille. EU:n maatalouspolitiikan budjettikehykseen aiemmin sisältyneen elintarvikeavun päätyttyä vuonna 2013 perustettiin rahoituskaudelle 2014–2020 EU:n koheesiopolitiikkaan sisältyvä vähävaraisimmille suunnattu eurooppalaisen avun rahasto. Rahaston tärkeimpänä tavoitteena on auttaa lieventämään köyhyyden pahimpia muotoja ja edistää ja parantaa sosiaalista yhteenkuuluvuutta. Rahastosta tarjotaan apua EU:n jäsenvaltioissa oleville yksittäisille ihmisille, perheille, kotitalouksille tai ihmisryhmille.

Vaikka rahastoa säätelevä asetus mahdollistaa myös muun kuin elintarvikkeina jaettavan tuen, on Suomessa päädytty pitäytymään tuen suuntaamisessa elintarvikkeiden jakamiseen vähävaraisille erikseen valittavien kumppaniorganisaatioiden avulla. Elintarvikkeiden lisäksi voidaan antaa neuvontaa, ohjausta, tai muuta apua, joka auttaa ihmisiä integroitumaan uudelleen yhteiskuntaan. Auttamalla suurimmassa ahdingossa olevia yhteiskuntaryhmiä rahasto pyrkii myös kohti laajempaa tavoitetta, joka on sosiaalisen yhteenkuuluvuuden vahvistaminen.

Rahaston pääperiaatteita ovat:

- Syrjimättömyys: vahvistetaan ja pidetään yllä miesten ja naisten välistä tasa-arvoa; kunnioitusta ja ihmisarvoa kaikille.
- Ympäristö: elintarvikkeita hankittaessa huomioidaan mahdollinen ilmastovaikutus ja ruokajätettä pyritään vähentämään.
- Tasapainoisen ruokavalion edistäminen: edistetään vähävaraisimpien tasapainoista ruokavaliota.
- Vaikuttavuus ja tehokkuus: taataan moitteeton varainhoito ja kevennetään hallinnollista taakkaa.
- Ruokavirasto toimii Suomessa ohjelman hallintoviranomaisena ja hoitaa keskitetysti ruokien hankinnan sekä ruokien kuljetuksen kumppaniorganisaatioille. Kumppaniorganisaatiot jakavat ruoat ruoka-apuna vähävaraisille henkilöille sekä tarjoavat neuvontaa ja ohjausta, joilla edistetään ihmisten integroitumista yhteiskuntaan. Kumppaniorganisaatioiksi voivat hakeutua Suomessa toimivat voittoa tavoittelemattomat avustustoimintaa harjoittavat rekisteröidyt järjestöt ja yhteisöt.

Säädöksiin voi tulla muutoksia, jotka ovat heti sellaisenaan voimassa myös Suomessa. Lainsäädäntö on aina ensisijainen ennen tätä opasta. Mahdolliset oikeudelliset vaateet on tehtävä säädösten perusteella. Ruokavirasto pyrkii ilmoittamaan kumppaniorganisaatiolle EU-säädöksissä tapahtuvista muutoksista, mutta nopeimmin ajantasaiset tiedot säädösmuutoksista saa Euroopan unionin virallisesta lehdestä (eur-lex.europa.eu).

1.2 Tietosuoja

Tietosuoja on keskeisessä osassa Ruokaviraston toimintaa. Tietoja luovutettaessa ja käsiteltäessä Ruokavirasto ottaa aina huomioon tietosuojan ja tietoturvallisuuden vaatimukset. Ruokavirasto ei luovuta henkilötietoaineistoja kolmansille osapuolille ilman erillistä tietolupaa. Tietolupa haetaan Ruokavirastosta, joka selvittää tarkoin tietojen luovutuksensaajalta tietojen käyttöön ja suojaukseen sekä tietoturvaan liittyä seikkoja. Lisätietoja tietosuojasta saat Ruokaviraston tietosuojavastaavalta (tietosuojavastaava@ruokavirasto.fi) ja osoitteesta www.ruokavirasto.fi/tietosuoja.

Ruokavirasto kerää lisäksi kumppaniorganisaatioiden paikallisia jakelupisteitä ja niiden yhteyshenkilöjä koskevia tietoja elintarviketoimitusten järjestämistä varten (ks. kohta 4.1 Toimitusten järjestäminen). Henkilötietojen tarkastamista koskevat pyynnöt tulee tehdä kirjallisesti yksilöitynä ja allekirjoitettuna Ruokavirastolle osoitteeseen kirjaamo@ruokavirasto.fi.

1.3 Yhteystiedot

Postiosoite: Ruokavirasto, Ruokamarkkinayksikkö
PL 100, 00027 RUOKAVIRASTO

Puhelin: 029 530 0400 (Vaihde)

Sähköpostiosoite: ruoka-apu@ruokavirasto.fi
kirjaamo@ruokavirasto.fi

Tiedotus ja lomakkeet: www.ruokavirasto.fi/ruoka-apu

2 KUMPPANIORGANISAATIOT

Ruokavirasto vahvistaa erikseen hakemuksesta ohjelmassa mukana olevat kumppaniorganisaatiot. Kumppaniorganisaatiot ovat keskusjärjestöjä, millä tarkoitetaan organisaatioita, joilla voi olla alatai paikallisjärjestöjä tai vastaavia toimijoita (esim. seurakuntien yhteenliittymiä), joiden paikallisjärjestöt tai –seurakunnat ovat ohjelman käytännön toteuttajia. Ruokajakelusta aiheutuvia kustannuksia ei korvata ohjelmasta kumppaniorganisaatioille.

2.1 Kumppaniorganisaatioksi hakeminen

Keskusjärjestö tai -yhteisö voi hakea ohjelman kumppaniorganisaatioksi joko varsinaisessa kumppaniorganisaatiohaussa tai myöhemmin erikseen avattavassa täydennysaussa. Haku tapahtuu kirjallisesti allekirjoitetulla hakulomakkeella ja tarvittavilla lisätiedoilla määräaikaan mennessä. Tarkemmat hakuajat julkaistaan erikseen internet-sivuilla: www.ruokavirasto.fi/ruoka-apu.

Allekirjoitettu hakulomake liitteineen lähetetään skannattuna sähköpostin liitetiedostona osoitteeseen kirjaamo@ruokavirasto.fi. Sähköpostin viitteeksi kirjoitetaan ”Kumppaniorganisaatiohaku”.

Valintakriteerit

Ruokavirastovirasto pyrkii valitsemaan kattavan verkoston kumppaniorganisaatioita. Valinnassa otetaan huomioon Vähävaraisten avun toimenpideohjelman mukaiset valintaperusteet ja tarkentavat arviointikriteerit.

Kumppaniorganisaatioiden valintaperusteet:

- Kumppaniorganisaatio on julkinen elin ja/tai voittoa tavoittelematon organisaatio, joka kykenee jakamaan elintarvikeapua ja toteuttamaan liitännäistoimenpiteitä tai ohjaamaan henkilöitä niiden pariin asetusten ja määräysten mukaisesti.
- Kumppaniorganisaation on oltava yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröitynyt organisaatio.
- Kumppaniorganisaatioiden tulee ohjata ruoka-apua hakevien ohjaamista ohjelman toteutusta tukevien liitännäistoimenpiteiden pariin henkilöiden sosiaalisen osallisuuden tukemiseksi.

Tarkentavat valintakriteerit:

- Kumppaniorganisaatiot edustavat mahdollisimman kattavasti erilaisia toimijatahoja, jotta ruoka-avulla voidaan tavoittaa laajasti vähävaraiset henkilöt.
- Valinnassa otetaan huomioon mahdollisuuksien mukaan organisaatioiden maantieteellinen sijainti,
- kumppaniorganisaation kokemus elintarvikkeiden jakamisesta, ja kumppaniorganisaation kokemus sosiaalista osallisuutta edistävien toimien toteutuksesta tai niiden pariin ohjaamisesta.

2.2 Ruokaviraston markkinaosaston asiakasrekisteriin rekisteröityminen

Kumppaniorganisaatioksi valitun järjestön tai yhteisön on rekisteröidyttävä Ruokaviraston markkinaosaston asiakasrekisteriin. Rekisteröitymistä haetaan viraston lomakkeella n:o 561000, joka on saatavissa viraston internet-sivuilla.

Rekisteröityminen tapahtuu keskitetysti, eli kukin kumppanijärjestöksi hakeva keskusjärjestö jättää yhden rekisteröintihakemuksen. Markkinaosasto lähettää järjestölle rekisteröintipäätöksen. Aiemmin Ruokaviraston markkinaosaston asiakkaana olleiden järjestöjen asiakasnumero pysyy samana.

Rekisteritietojen muutoksista ilmoitetaan markkinaosastolle rekisteritietojen muutoslomakkeella (n:o 561000B) tai muutoin kirjallisesti. Rekisteröintiin liittyvät allekirjoitetut lomakkeet toimitetaan skannattuna sähköpostin liitteenä osoitteeseen markkinaosasto@ruokavirasto.fi.

3 ELINTARVIKKEIDEN HANKINTA JA MYÖNTÄMINEN KUMPPANIORGANISAATIOLLE

3.1 Elintarvikkeiden hankinta

Vähävaraisille suunnatun eurooppalaisen avun rahastolla on Suomelle osoitettu määräraha ohjelmakaudelle 2014-2020. Interventiovarastotilanteesta riippuen komissio voi osoittaa myös elintarvikkeiden interventiovarastoja käytettäväksi osana rahaston toimintaa.

Kumppaniorganisaatioiden hallinnollisen taakan keventämiseksi Ruokavirasto hankkii keskitetysti kilpailumenettelyllä Suomessa avustuskäyttöön tulevat elintarvikkeet. Ruokavirastossa päätetään, mistä tuotteista pyydetään tarjoukset. Tuotteista päätettäessä otetaan huomioon kumppaniorganisaatioiden hakemat tuotteet.

3.2 Elintarviketuen hakeminen

Kumppaniorganisaatiohaun yhteydessä organisaatiot hakevat elintarvikkeina myönnettävää tukea kilomäärinä. Kumppaniorganisaatiot hakevat tuen keskitetysti eli kumppaniorganisaationa toimiva keskusjärjestö kokoaa ala- tai paikallisyhdistysten hakemuksista yhden hakemuksen markkinaosastolle. Haettava määrä perustuu kumppaniorganisaation arvioimaan elintarvikeavun tarpeeseen.

Vuodesta 2017 alkaen **jo valitut kumppaniorganisaatiot hakevat elintarvikkeina myönnettävää tukea vuosittain seuraavalle kalenterivuodelle kuluvan vuoden huhtikuun loppuun mennessä.** Kalenterivuoden aikana järjestetään 2 jakelua ja haettavan määrän tulee kattaa molemmat jakelut. Ruokavirasto vahvistaa kumppaniorganisaatiolle myönnettävät elintarvikemäärät erikseen ennen jakelun aloitusta. Suomessa jaettavat elintarvikkeet on tarkoitettu vain kotimaan avustustoimintaan, ei myytäväksi tai lähialueiden avustamiseen.

3.3 Elintarvikkeiden myöntäminen kumppaniorganisaatioille

Elintarvikkeita voidaan myöntää sellaisille kumppaniorganisaatioille, joille toimitettava yhteenlaskettu tuotemäärä on vähintään 1000 kg/jakelu/toimitusosoite. Ruokavirasto toimittaa elintarvikkeet kumppaniorganisaatioiden ilmoittamille jakelupaikoille kaksi kertaa vuodessa kevät- ja syksyjakeluna. Toimitusten jakelukertojen määrää voidaan tarvittaessa muuttaa.

Kumppaniorganisaatiot määrittelevät toimintansa ja varastointimahdollisuuksiensa puitteissa milloin elintarvikkeet jaetaan vähävaraisille. Elintarvikkeiden jakelu pyritään käynnistämään järjestöissä mahdollisimman pian tuotteiden vastaanottamisen jälkeen. Ruokavirasto ei kuitenkaan suosittele jakelun suunnittelua elintarvikkeiden toimituspäivälle tai sitä seuraavalle päivälle, jotta toimitukset ehditään järjestöissä tarkistaa ja kirjata vastaanotetuiksi.

Jakelupaikkana voi esimerkiksi olla kumppaniorganisaation oma tila, jakotilaisuutta varten erikseen järjestetty tila tai elintarvikkeita voidaan jakaa myös suoraan jakeluautosta. Jakelu tapahtuu pääasiassa ruokapaketteina tai -kasseina, mutta elintarvikkeita voidaan käyttää myös aterioiden valmistukseen. Pakettien sisältö voi vaihdella avunsaajien tarpeen ja perheeseen mukaan. Kumppaniorganisaatiot itse määrittelevät ko. maksimijakelumäärät ja ilmoittavat ne ennen jakelujen aloittamista myös Ruokavirastolle.

Tuotteet on jaettava Ruokavirastoviraston elintarvikkeiden käyttöaikoja koskevan ohjeen mukaan (ks. Ruokaviraston ohje: Ruoka-apuun luovutettavat elintarvikkeet¹). Myös varastoinnissa ja elintarvikkeiden käsittelyssä noudatetaan Ruokavirastoviraston elintarviketurvallisuutta koskevia ohjeita.

Ohjelman toiminta-alue kattaa koko Suomen, Ahvenanmaa mukaan lukien. Koska Ahvenanmaan osuus Suomen rakennerahastovaroista on enintään 0,5 %, ahvenanmaalaiset järjestöt voidaan ottaa huomioon kumppaniorganisaatioita valittaessa oman kiintiönsä puitteissa kuitenkin siten, että Ahvenanmaalle jaetaan elintarvikkeita vain olemassa olevan tarpeen mukaan. Ahvenanmaan osuus ruoka-avun määrästä voi olla enintään 0,5 % toimitettavien elintarvikkeiden arvosta. Tämän vuoksi kumppaniorganisaation, jolla on jakelupaikkoja Manner-Suomen lisäksi Ahvenanmaalla, tulee ilmoittaa erikseen Ruokavirastolle Ahvenanmaalla sijaitsevat jakelupaikat ja avuntarve.

¹ Lisätietoa hävikkiruoan jakamisesta ruoka-apuna Ruokaviraston internetsivuilla:

<https://www.ruokavirasto.fi/yritykset/elintarvikeala/elintarvikealan-yhteiset-vaatimukset/havikkiruoka/> ja ohje: https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/tietoa-meista/asiointi/oppaat-ja-lomakkeet/yritykset/elintarvikeala/elintarvikehuoneistot/eviran_ohje_16035_2_fi_ruokaapu.pdf

4 ELINTARVIKKEIDEN TOIMITUS KUMPPANIORGANISAATIOILLE

4.1 Toimitusten järjestäminen

EU-elintarvikkeet kootaan väliaikaisesti kuljetusliikkeen keskusvarastoon, josta ne toimitetaan edelleen järjestöille lavalähetyksinä. Tuotteet toimitetaan kertalavoilla, joita ei palauteta. Toimitusten aloittamisesta ilmoitetaan kumppaniorganisaatioiden yhteyshenkilöille sähköpostitse vahvistamalla samalla kumppaniorganisaatiolle osoitetut määrät. Ruokavirasto pyytää kumppaniorganisaatioita ilmoittamaan vahvistetuille jakelumäärille kuljetusta varten elintarviketoimitukset vastaanottavien paikallisten jakelupisteiden tiedot erillisellä lomakkeella määräpäivään mennessä. Toimituspaikkatietoja ovat elintarvikelähetyksen vastaanottavan tahon yhteystiedot, yhteyshenkilön nimi ja puhelinnumero, josta henkilön tosiasiallisesti tavoittaa virka-aikana sekä määrät, mitä kumppaniorganisaatio osoittaa vahvistetusta määrästä kuhunkin toimituspaikkaan.

Jos kumppaniorganisaatio ei ilmoita elintarvikkeiden toimitusosoitetietoja määräaikaan mennessä, voi ruokamarkkinayksikkö kohdentaa kumppaniorganisaation elintarvikemäärät toisille kumppaniorganisaatioille. Mikäli kumppaniorganisaation tarvitsema elintarvikkeiden määrä pienenee, ilmoitetaan tästä viipymättä ruokamarkkinayksikköön, jotta yli oman tarpeen jäävät elintarvikemäärät voidaan järjestellä mahdollisuuksien mukaan muiden kumppaniorganisaatioiden kautta jaettavaksi.

4.2 Elintarvikkeiden kuljetukset

Elintarvikkeiden toimitukset ajoittuvat vuosittain kevät- ja syysjakeluihin. Ruokavirasto sopii kuljetuspäivän toimituspaikkojen yhteyshenkilöiden kanssa etukäteen. Elintarvikkeet toimitetaan pääsääntöisesti klo 8-16 välillä, eikä toimitusta voi tilata tietylle kellonajalle.

Samalle paikkakunnalle meneviä toimituksia pyritään yhdistelemään kuljetuskustannusten minimoimiseksi. Alle 1000 kg:n eriä ei kuljeteta. Suuret toimituserät (yli 3000 kg) vaativat purkulaiturin tai nostokaluston. Ellei kumpaakaan ole käytössä, kyseeseen tulee perälautapurku, Tällöin lavat puretaan täysperästä terminaaliin ja jaetaan määränpäähänsä perälauta-autolla. Asia tulee mainita kuljetuspäivän sopimisen yhteydessä.

Mikäli elintarvikkeiden purkamiseen tarvitaan erilliskalustoa, jonka tarpeesta ei ole ollut etukäteen tietoa, vastaa elintarvikkeiden vastaanottaja tällaisen kaluston käyttökustannuksista.

Kumppaniorganisaation on huolehdittava, että kuljetuksen saapuessa toimituspaikkaan elintarvikkeita on siirtämässä varastoon riittävästi henkilökuntaa, jotta elintarvikkeet saadaan joustavasti siirrettyä varastotiloihin. Kuljetusliikkeen kanssa tehdyssä sopimuksessa on määriteltävä, kuinka pitkä purku-aika erikokoisilla kuormilla on. Ylittävästä ajasta tai kuljettajalta pyydetyistä ylimääräisistä työstä (esim. sisäänkanto), laskutetaan vastaanottajaa jälkepäin. Jos sovittuna toimituspäivänä ei ole ketään vastaanottamassa kuormaa ja kuljettaja joutuu tulemaan uudelleen tuomaan kuorman, kustannukset ylimääräisestä ajasta tulevat vastaanottajan maksettaviksi.

Tuotteet vastaanottaneen henkilön on ennen rahtikirjan allekirjoittamista tarkistettava, onko järjestölle toimitettu rahtikirjan määrää vastaava määrä tuotteita (tukkupakkausten lukumäärä). Yhteistoimituksissa on laskettava eri järjestöille menevät tuotemäärät ennen niiden siirtämistä järjestöjen varastopaikkoihin. Jos määrissä on eroja (esim. ylimääräinen tai puuttuva lava tuotteita), eroista on välittömästi ilmoitettava Ruokavirastoon. Järjestö säilyttää oman kappaleen lähetelistasta itsellään.

Kuljetukset saattavat myöhästyä, joten elintarvikkeiden toimituspäiväksi eikä mielellään seuraavaksi päiväksi suositella jakelun järjestämistä vähävaraisille.

4.3 Varastointi

Järjestöjen ilmoittamien toimitus- ja säilytyspaikkojen on oltava elintarvikkeiden vastaanottoon ja varastointiin soveltuvia. Ruokien varastoinnissa noudatetaan Elintarviketurvallisuusvirasto Eviran ohjeita. Keskeistä on, että elintarvikkeiden säilytystilan tulee olla elintarvikehuoneistoksi sopiva, kuiva, valolta suojattu, helposti puhtaana pidettävä eikä sinne saa päästä haittaeläimiä. Kaikki elintarvikkeet on varastoitava siten, ettei niihin siirry hajua tai makua ympäristöstä. Jos elintarvikkeiden kanssa samassa tilassa säilytetään muutakin tavaraa, tulee varmistua, etteivät ne vaaranna elintarvikkeiden turvallisuutta. Varastotilan tulee mieluiten olla lukollinen tila, joka tapauksessa sellainen, jonne asiattomilla ei ole pääsyä.

Varastossa olevien elintarvikkeiden parasta ennen ja viimeinen käyttöpäivä -merkintöjä tulee seurata, jotta elintarvikkeet eivät pääse vanhenemaan. Jos varasto ei ole jakelupaikan yhteydessä tai samassa varastossa on varastoituna useamman toimijan ruoka-apuun saamia tuotteita, tulee kiinnittää erityistä huomiota varastokirjanpitoon.

Mikäli tuotteita pääsee epähuomiossa vanhenemaan tai pilaantumaan, niitä ei saa enää jakaa eikä omin päin hävittää. Niistä on ilmoitettava Ruokamarkkinayksikköön (määrä kg tuotteittain, varastointiosoite, yhteyshenkilö yhteystietoineen ja vanhenemisen tai pilaantumisen syy). Ruokavirasto tekee harkintansa mukaan Tullille virka-apupyynnön, jolloin Tulli valvoo tuotteiden hävityksen tai poistamisen alkuperäisestä käyttötarkoituksesta. Järjestö joutuu hävittämään tai poistamaan pilaantuneet tai vanhentuneet elintarvikkeet omalla kustannuksellaan. Tullin tehtävä on ainoastaan valvoa tilanne.

5 ELINTARVIKKEIDEN JAKELU VÄHÄVARAISILLE

Elintarvikkeet jaetaan vähävaraisille henkilöille Suomessa. Jakelutilanne tai aterioiden tarjoaminen tulee järjestää siten, että kohderyhmä on oikea. Ruoka-avun jakamisessa noudatetaan tasa-arvon ja syrjimättömyyden periaatteita. Elintarvikkeiden jakelua koskevassa ilmoituksessa tulee mainita, että EU-tuotteet on tarkoitettu vähävaraisille henkilöille. Jakelupaikassa tulee olla kohdan 5.2 mukaisesti EU:n ruoka-apua esittelevä juliste tai Unionin symboli.

Ruokavirasto tukee kumppaniorganisaatioita tiedottamisessa. Kumppaniorganisaatioille voidaan lähettää sähköpostitse tiedotteita, joissa kerrotaan ohjelman toteutuksen ajankohtaisista asioista ja

annetaan toimeenpanoon liittyviä ohjeita. Kaikki kirjeissä mainitut asiat, jotka koskevat tuotteita, kirjanpitoa tai ylipäättään paikallisyhdistysten tai seurakuntien jakelutoimintaa, tulee välittää eteenpäin jakelua suorittaville tahoille. Ajankohtaiset asiat –tiedotteet julkaistaan myös viraston internet-sivuilla. Lisäksi kumppaniorganisaatioiden yhteyshenkilöt voidaan kutsua vuosittain kokoukseen jakamaan kokemuksia, antamaan palautetta ja verkostoitumaan.

5.1 Vähävaraisimmat henkilöt

Ruoka-apua voidaan jakaa nk. avoimissa jakelutilaisuuksissa tai suljetummin kohdennettuna tietyille kohderyhmälle. Ruoka-apua hakevan, tapahtumaan saapuminen ja jonoon asettuminen täyttää kriteerin avoimen jakelutilaisuuden kohderyhmään kuulumisesta ja on riittävä tukikelpoisuusperuste. Tuki on tarkoitettu jaettavaksi Suomessa. Kansalaisuuden puuttuminen ei ole este saada ruoka-apua avoimissa jakelutilaisuuksissa.

Ruoka-apua voidaan myös kohdentaa kumppaniorganisaation toiminnasta johtuvalle tietyille kohderyhmälle, kuten esimerkiksi vähävaraisille lapsiperheille, maahanmuuttajille tai asunnottomille. Kumppaniorganisaatioksi hakeutuessa tulee hakijan selvittää miten ja millä perusteilla kohderyhmän rajaaminen tapahtuu sekä mitkä ovat kohderyhmän valintaperusteet. Tällöin ruoka-apua saavien vähävaraisten henkilöiden tukikelpoisuus perustuu tämän palvelu- tai asiakkuussuhteeseen kumppaniorganisaation kanssa.

5.2 Jakelupaikka

Vähävaraisten avun rahaston tuella hankitut elintarvikkeet jaetaan kumppaniorganisaatioiden tarkoituksenmukaisissa paikoissa. Kumppaniorganisaatiot myös tiedottavat tarkoituksenmukaiseksi katsomiaan viestintäkanavia käyttäen elintarvikkeiden jakelutapahtumista vähävaraisille. Tiedon jakamisessa noudatetaan tasa-arvon ja syrjimättömyyden periaatetta siten, että eri kohderyhmillä on mahdollisuus saada tietoa jakelutapahtumasta.

Kumppaniorganisaatioiden on tiedotettava yleisölle saadusta tuesta sijoittamalla joko vähintään yksi ruoka-apua esittelevä juliste (vähimmäiskoko A3) tai kohtuullisen kokoinen unionin symboli näkyvälle paikalle, jossa se on yleisön nähtävissä. Tämä vaatimus on täytettävä vähävaraisia ruokaavun vastaanottajia leimaamatta kullakin jakelupaikalla, paitsi jos tämä ei ole mahdollista jakeluolosuhteiden vuoksi. Jos kumppaniorganisaatioilla on verkkosivustot, niiden on esitettävä verkkosivullaan lyhyt kuvaus ruoka-avusta sekä sen tavoitteista ja tuloksista sekä tuotava esiin tuen rahoitus Euroopan unionilta käyttämällä unionin symbolia (tähtilippu) ja viittaus unioniin ja vähävaraisille suunnatun eurooppalaisen avun rahastoon. Ruokavirasto julkaisee verkkosivuillaan valitut kumppaniorganisaatiot ja viittaukset heidän omille verkkosivuilleen. Viestintämateriaalia voi tilata Ruokaviraston ruokamarkkinayksiköstä tai tulostaa Ruokaviraston nettisivuilta.

5.3 Ruokapaketit ja ateriat

Elintarvikkeiden jakelu tapahtuu pääasiassa ruokapaketteina tai –kasseina, mutta elintarvikkeita voidaan käyttää myös aterioiden valmistukseen. Pakettien sisältö voi vaihdella avunsaajien tarpeen

ja perhekoon mukaan. Kumppaniorganisaation on määriteltävä ennen jakelun aloittamista suunnitellut elintarvikkeiden jaettavat maksimijakelumäärät perhekoon mukaan ja ilmoittaa niistä Ruokamarkkinayksikköön.

Tuotteet on jaettava Elintarviketurvallisuusviraston elintarvikkeiden käyttöaikoja koskevan ohjeen mukaan. Ruokapusseista tai -aterioista ei saa periä vähävaraisilta maksua. Järjestöjen on merkittävä kirjanpitoonsa aterioiden valmistukseen käytetyt elintarvikemäärät. Ateria on avunsaajalle tarjottu ateria, kuten aamupala tai lounas, jonka valmistuksessa on käytetty EU-elintarvikkeita (myös silloin, jos EU-elintarvikkeita on käytetty vain vähäisissä määrin).

5.4 Liitännäistoimenpiteet

Rahaston erikoispiirteenä on vaatimus siitä, että perustarpeisiin myönnettävän tuen lisäksi on tarjottava neuvontaa ja ohjausta, joilla edistetään ihmisten integroitumista yhteiskuntaan. Kumppaniorganisaatioilta edellytetään sosiaalista osallisuutta tukevien liitännäistoimenpiteiden toteuttamista, joita voivat olla (viitteellinen luettelo):

- tiedottaminen julkisen ja kolmannen sektorin palveluista tai projekteista, jotka tukevat sosiaalista osallisuutta
- ohjaus sosiaali-, asunto- ja/tai työllisyyspalveluihin
- neuvonta em. palveluiden käytössä tai muu osallisuutta vahvistava tuki
- neuvonta ravintopitoisen ruuan ja liikunnan merkityksestä

Liitännäistoimenpiteitä toteutetaan ruoka-avun jakelun yhteydessä tai muussa kumppaniorganisaation parhaaksi katsomassa tilassa. Jakelutapahtuman yhteydessä on vähintään tiedotettava missä ja miten palvelut ovat saatavilla. Toimenpiteitä voidaan tarjota myös yhteistyössä toisen kumppaniorganisaation tai muun tahon kanssa. Kumppaniorganisaatioille ei myönnetä rahallista tukea liitännäistoimenpiteiden toteuttamiseen.

Liitännäistoimenpiteissä hyödynnetään kumppaniorganisaatioiden asiantuntemusta (vrt. seurakuntien diakoniatyö) ja paikallistuntemusta hankkeista (esim. ESR) ja palveluista. Lisäksi hyödynnetään eri viranomaistahojen välistä yhteistyötä. Viranomaisia voidaan pyytää toimittamaan materiaalia palveluistaan tai alueella toimivista hankkeista ruuanjakelupisteisiin. Viranomaisyhteistyössä voidaan ottaa käyttöön myös muita tapoja välittää tietoa.

5.5 Kirjanpito ja raportointi

Järjestöt pitävät kirjanpitoa saamiensa elintarvikkeiden käytöstä ja säilyttävät tukea koskevan kirjanpidon ja siihen liittyvät asiakirjat. Kirjanpitoa varten Ruokavirastossa laaditaan erillinen lomake (jakelun seuranta ja kirjanpidon yhteenvetoa varten). Jakelua harjoittavien yhdistysten ja seurakuntien edellytetään käyttävän Ruokaviraston julkaisemia lomakkeita.

Kirjanpitoon liitetään jakelua koskevat asiakirjat, kuten elintarvikkeiden vastaanottamisesta saadut lähetelistat ja tositteet järjestöjen välisistä tai sisäisistä elintarvikkeiden siirroista. Kirjanpitoa ja sen liitteenä olevia asiakirjoja ei toimiteta Ruokavirastoon, vaan ne säilytetään yhdistyksissä ja

seurakunnissa mahdollisia tarkastuksia varten. Ruokamarkkinayksikkö tekee vuosittain kirjanpitoa koskevat ohjeet ja päivittää kirjanpitolomakkeet kullekin vuodelle. Kirjanpito-ohjeissa on neuvottu yksityiskohtaisesti kirjanpitolomakkeiden täyttämisestä.

Kirjanpitolain mukaan asiakirjat on säilytettävä vähintään 6 vuotta. Näiden lisäksi kaikki muut rahastosta tuettuja menoja koskevat ja niitä todentavat asiakirjat on säilytettävä kolmen vuoden ajan toimen menot sisältävien tilityksen toimittamista seuraavan joulukuun 31 päivästä lukien².

5.6 Elintarvikkeiden siirrot jakelupisteiden tai kumppaniorganisaatioiden välillä

Kumppaniorganisaatio voi tehdä muutoksia elintarvikkeiden jakeluissa myös sen jälkeen, kun Ruokavirasto on toimittanut elintarvikkeet jakelupisteeseen. Kumppaniorganisaatiot voivat siirtää elintarvikkeita alajärjestöltä toiselle tai toisen kumppaniorganisaation alaiselle alajärjestölle, joka on mukana saman vuoden ruoka-apujakelussa. Siirretyt tuotteet siirtyvät tämän toisen järjestön jakelun piiriin, joka myös pitää näiden siirrettyjen tuotteiden jakelusta asianmukaista kirjanpitoa ja raportoi näistä vuosiraportissaan. Elintarvikkeiden siirroissa on tällöin huomioitava merkintä molempien kirjanpitoon sekä elintarvikkeita luovuttaneen jakelupisteen kuin vastaanottaneen jakelupisteen osalta. Siirroista aiheutuviin kuljetuskustannuksiin ei voi hakea tukea ohjelmasta.

Mikäli elintarvikkeita jaetaan yhteistyössä toisen järjestön kanssa, joka ei ole vahvistettu ruoka-avun kumppaniorganisaatioksi, tai joka ei ole juuri sille vuodelle hakeutunut ohjelmaan kumppaniorganisaatioksi, elintarvikkeet alun perin vastaanottanut kumppaniorganisaatio on vastuussa myös yhteistyössä suoritetusta elintarvikkeiden jakelusta. Elintarvikkeet alun perin vastaanottaneen järjestön kirjanpitoon on liitettävä tämän toisen jakelijan elintarvikkeiden jakelua koskeva kirjanpito liitteineen. Elintarvikkeet alun perin vastaanottanut kumppaniorganisaatio raportoi myös yhteistyökumppaninsa jakamista tuotteista vuosikertomuksessaan.

6 VUOSIKERTOMUS

Kumppaniorganisaatiot toimittavat Ruokavirastoon tukivuotta seuraavan tammikuun loppuun mennessä ala-/paikallisyhdistysten tai seurakuntien kirjanpitoon perustuvan kertomuksen edellisestä tukikaudesta. Vuosikertomus tulee laatia jokaisen vuoden osalta, jonka aikana järjestö jakaa saamiaan elintarvikkeita vähävaraisille. Kertomuksessa eritellään tuotekohtaisesti tuen jakelua sekä arvioidaan ohjelman toteutusta ja merkitystä avunsaajille huomioiden komission delegoidun asetuksen (EU) 1255/2014 mukaiset indikaattoritiedot. Kertomuksessa selvitetään mm. avunsaajien valintakriteerit, lukumäärät sekä jaettujen pakettien ja aterioiden määrä. Kertomus laaditaan Ruokaviraston julkaisemalla lomakkeella.

Kertomuksessa selvitetään mm. avunsaajien valintakriteerit, lukumäärä sekä jaettujen pakettien ja aterioiden määrä sekä arvioidaan ruoka-apua saanutta avunsaajaryhmää tulosindikaattoreiden (enintään 15-vuotiaat, vähintään 65-vuotiaat, naiset, maahanmuuttajat, ulkomaalaistaustaiset tai

² (EU) 223/2014 art.51

vähemmistöihin kuuluvat, vammaiset, kodittomat) mukaisesti. Kumppaniorganisaatiot liittävät kertomuksiinsa luettelot mahdollisista elintarvikkeiden jakeluun osallistuneista jäsenyhdistyksistä tms. yhteystietoineen.

7 TUEN KÄYTÖN VALVONTA

Valtiovarainministeriön controller-toiminnon tarkastusviranomaisyksikkö ohjelman tarkastusviranomaisena ja Ruokavirasto ohjelman hallintoviranomaisena valvovat Suomessa tukea koskevien säännösten ja määräysten noudattamista ja voivat tehdä valvontaan liittyviä käyntejä jakelupisteissä. Tuen jakeluun osallistuvat kumppaniorganisaatiot ovat velvollisia antamaan kirjanpitoonsa tarkastettavaksi em. lisäksi myös EU:n komission virkamiehille tai komission valtuuttamille edustajille, joilla on asianmukaiset valtuudet suorittaa paikan päällä tehtäviä tarkastuksia³.

Kirjanpidon ja elintarvikkeiden jakelun valvonta kohdistuu myös yksittäisiin avustustapahtumiin ja jakelutilanteisiin.

8 LOMAKKEET

Ajantasaiset lomakkeet julkaistaan Ruokaviraston internet-sivuilla ja ne ovat ladattavissa osoitteessa www.ruokavirasto.fi/ruoka-apu kohdassa lomakkeet.

³ (EU) 223/2014 art. 32.4, 33,36 ja Laki alueiden kehittämisen ja rakennerahastohankkeiden rahoittamisesta (8/2014) 42§.